

WSTĘP

Jubileusz 1050. rocznicy chrztu Polski i powstania państwa polskiego stał się okazją do przypomnienia roli i znaczenia pewnych szczególnych miejsc związanych z tą rocznicą. Miejszem takim jest bez wątpienia Ostrów Tumski w Poznaniu (ryc. 1). Poświęcono mu wiele publikacji naukowych i popularno-naukowych, najczęściej z zakresu historii, archeologii, architektury, religii. Na rynku wydawniczym niewiele jest natomiast publikacji geograficznych związanych z poznańskim Ostrowem Tumskim. Niniejsza książka ma choć w części tę lukę wypełnić i pokazać, że również geografowie wpisują się w jubileusz polskiego chrześcijaństwa i państwowości.

Publikacja jest pracą zbiorową, której autorami są pracownicy naukowcy i doktoranci reprezentujący różne specjalności Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Poszczególne opracowania obejmują kilka wybranych elementów środowiska geograficznego Ostrowa Tumskiego i jego zmian, takich jak: krajobraz naturalny i kulturowy, stosunki wodne, użytkowanie ziemi, zagospodarowanie przestrzenne i funkcje. W jednym z rozdziałów zaprezentowano możliwości wykorzystania tradycyjnych i nowoczesnych metod kartograficznych do rekonstrukcji zmian pokrycia terenu. Publikację zamyka propozycja wycieczki geograficznej po Ostrowie Tumskim.

Kluczowym terminem pojawiającym się we wszystkich rozdziałach jest „krajobraz” (mający w geografii długie tradycje) oraz koncepcja krajobrazu miejskiego i jego przemian. Ze względu na niejednoznaczne rozumienie pojęcia „krajobraz” należy zwrócić uwagę, że nie jest celem książki włączanie się w naukową debatę w kwestiach konceptualno-terminologicznych. Krajobraz miejski analizujemy w wymiarze strukturalnym i funkcjonalnym, a szczególony sposób jego definiowania podany jest przez autorów w poszczególnych rozdziałach.

Wszystkie rozdziały tej książki powstały i zostały po raz pierwszy opublikowane w związku z podręcznikiem zatytułowanym *Dziedzictwo kulturowe Ostrowa Tumskiego w Poznaniu. Podręcznik dla nauczycieli i edukatorów*,

Ryc. 1. Położenie Ostrowa Tumskiego w Poznaniu

wydanym w 2012 roku w formie elektronicznej na płycie CD przez Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT pod redakcją Danuty Konieczki-Śliwińskiej, Moniki Herkt i Renaty Pernak. Liczne sygnały napływające ze strony odbiorców podręcznika sprawiły, że Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM zdecydował się na wydanie jego geograficznej części (dotyczącej perspektywy naukowo-badawczej) w wersji drukowanej w formie monografii. W porównaniu z pierwotną wersją część rozdziałów została zmodyfikowana, uaktualniona i uzupełniona o wyniki najnowszych badań. Zmieniono również część ikonografii. W imieniu zespołu autorów pragnę w tym miejscu podziękować:

- Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT w osobie Dyrektora Roberta Międzyńskiego za wyrażenie zgody na publikację;
- władzom diekańskim Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych oraz dyrekcji Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za jej sfinansowanie;
- Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie za zgodę na reprodukcję map, fotografii i rycin;
- recenzentowi wydawniczemu, prof. dr. hab. Markowi Dutkowskiemu z Katedry Badań Miast i Regionów Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Szczecińskiego za cenne uwagi.

Poprzez wydanie tej publikacji pragniemy uczcić pamięć jednego z jej współautorów – Profesora Alfreda Kanieckiego, wielkiego pasjonata „dziejów Poznania wodą pisanych”, któremu niespodziewana śmierć w czerwcu 2016 roku nie pozwoliła zobaczyć owoców Jego dzieła.

Wyrażamy nadzieję, że książka, którą oddajemy do rąk Czytelników, wzbogaci ich wiedzę geograficzną na temat mało znanych faktów i zdarzeń związanych z tak unikatowym obszarem, jakim jest Ostrów Tumski w Poznaniu.

prof. dr hab. Tadeusz Stryjakiewicz